

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

1. Obiekt

STOPIEŃ WODNY "RĘDZIN" - ŚLUZA I

2. Czas powstania

1912 - 1917

3. Miejscowość

WROCLAW - RĘDZIN

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja: Widok ogólny śluzy w kierunku głowy górnej i głowy dolnej, neg.200/672/4 i 200/671/5

4. Adres

Wrocław ul. Piłkarzy
261,6 km biegu Odry

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wrocławskie

gmina Wrocław

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Ransern do 1945 r.

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Wrocław

8. Właściciel i jego adres

Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej
Wrocław, ul. C. K. Norwida 34
tel. 21 85 59

9. Użytkownik i jego adres

Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej
Wrocław, ul. C. K. Norwida 34
tel. 21 85 59

10. Rejestr zabytków

Nr

data

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Śluza I w Rędzinie należała do wielkiego przedsięwzięcia budowlanego na Odrze, wchodzącego w skład rozbudowy drogi wodnej w obrebie Wrocławia, realizowanego od 1913 r. W założeniu Śluza I i jaz miały stanowić spiętrzający stopień wodny gwarantujący podniesienie poziomu wody w Odrze powyżej Rędzina w celu poprawienia warunków żeglugi na Odrze. (Planowano m. in. osiągnięcie głębokości minimalnej 1,2 m nad dolnym progiem Śluzy Mieszczkańskiej.) Tym samym miał się utrzymać ruch we wrocławskim porcie i miano umożliwić przepuszczenie licznych, dużych jednostek lub zespołów pływających kierowanych tu z dołu Odry, a osiągających znaczne długości i szerokości do ok. 10 m. Założono kształt i wymiary Śluzy mogące sprostać najnowszym potrzebom (duża przepustowość). Pierwowzorem dla niej stała się Śluza Mieszczkańska z przedstawionymi głowami. I tu przesunięto głowy z osi Śluzy zwiększając tym samym możliwości przepustowe. Zamierzono Śluzę I jako pociągową (mieszczącą pociągi holownicze). W 1913 r. istniał już projekt Śluzy, jazu i placu budowy z szeroko zakrojonymi pracami ziemnymi i regulacyjnymi. Duża szerokość Śluzy wymagała wrót, które nie odpowiadały typowym, instalowanym w dotychczas budowanych Śluzach. Wykonano zatem na zamówienie specjalne wrota większe. Wrota wykonała firma Eberhard (Bromberg - Bydgoszcz), napęd wrót wykonała firma Linke-Hofman-Werke (Breslau - Wrocław). Cement portlandzki dostarczała firma Oppelner Zementfabrik (Opole). Kamień dostarczano z kamieniołomów strzebińskich, strzeblowskich i strzegomskich, cegła dostarczana była przez pobliskie cegielnie państwowe.

c. d. w załączniku nr 1

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Śluza I wchodzi w skład stopnia wodnego "Rędzin" i znajduje się w km 261,6 rzeki Odry skanalizowanej na terenie miasta Wrocławia. Śluza jest to urządzenie hydrotechniczne przeznaczone do przechodzenia (Śluzowania) jednostek pływających przez skoncentrowane spadki wodne z poziomu górnego na dolny i odwrotnie. Śluza I w Rędzinie jest to typowa Śluza komorowa - pociągowa tzn przystosowana swoimi wymiarami i kształtem do przepływu całych składów jednostek pływających (pociągów) bez potrzeby ich rozmontowywania przed Śluzowaniem i ponownego montażu po Śluzowaniu. Zasadniczymi elementami Śluzy komorowej są: głowa górna wraz z wrotami górnymi oddzielającymi górny poziom wody od komory Śluzy, komora Śluzy, głowa dolna z wrotami dolnymi oddzielającymi dolny poziom wody od komory Śluzy, kanały obiegowe łączące wodę górną z komorą Śluzy oraz kanały obiegowe łączące komorę Śluzy z dolną wodą. Długość użyteczna Śluzy wynosi 203,1 m, szerokość w Świetle głów 12,0 m, szerokość komory przy dnie wynosi 18,0 m, szerokość komory na wysokości korony wynosi 21,0 m, wysokość komory wynosi 8,21 m.

Materiał. Głowa górna jest wykonana na masywnej płycie betonowej okolonej Ścianką szczelną drewnianą. Kanały obiegowe w głowie i oblicowanie głowy wykonano z cegły klinkierowej na zaprawie cementowej i sukcesywnie wypełniono betonem. Naroża głowy od strony górnej wody i częściowo od strony komory wykonano z ciosów granitowych. Korona głowy została oblicowana cegłą klinkierową o grubości 12 cm i wyspoinowana zaprawą cementową z dodatkiem Środków uszczelniających. Głowa dolna została wykonana identycznie zarówno w konstrukcji, jak i materiale jak głowa górna, zmieniono tylko jej wysokość. Komora Śluzy została posadowiona na płycie dennej wykonanej z betonu o grubości 1,0 m. Lewa Ściana komory Śluzy jest wykonana jako pionowa, natomiast prawa Ściana posiada kształt łukowy zbliżony do linii ciŚnień. Szerokość prawej Ściany w koronie wynosi ok. 1,0 m, zaś w pobliżu dna ok. 2,0 m. Korona i lico Ścian do poziomu dolnej wody jest wykonane z cegły klinkierowej - cegła w licu została ułożona w szalowaniu podczas betonowania Ściany, a na koronie po zakończeniu robót betonowych.

Mechanizmy. Mechanizmy napędu wrót - służące do otwierania i zamykania wrót, a także napędy zamknięć kanałów obiegowych do napełniania i opróżniania komory Śluzy podczas Śluzowania zostały zainstalowane każdy oddzielnie w postaci silnika elektrycznego w obudowie z blach stalowych bezpośrednio na głowach Śluzy - górnej i dolnej. Mechanizmy zainstalowane na głowie górnej i dolnej są identyczne jeżeli chodzi o zasadę działania, Są to cztery niezależne silniki elektryczne, które przez system przekładni uruchamiają zamknięcia kanałów obiegowych, lub powodują zamykanie lub otwieranie wrót. Zamykanie i otwieranie kanałów obiegowych polega na unoszeniu i opuszczaniu specjalnie skonstruowanych zasuw poruszających się pionowo do góry przy otwieraniu i na dół przy zamykaniu. Zasuw wykonane z blach stalowych i kształtowników poruszają się na kółkach po specjalnych torach jezdnych zainstalowanych pionowo w otworach prowadzących do kanałów obiegowych. Pierwotnie mechanizmy te uruchamiane były oddzielnie na każdym stanowisku w miejscu ich zainstalowania - obecnie po zbudowaniu centralnej nastawni są uruchamiane z jednego stanowiska. W przypadku awarii mechanizmy napędu wrót i zamknięć kanałów obiegowych mogą być uruchamiane ręcznie.

Wyposażenie i instalacje. Śluza i pomieszczenia gospodarcze wyposażone są w oŚwiecenie elektryczne. Pomieszczenia mieszkalne i gospodarcze w rejonie Śluzy zaopatrywane są w wodę z ujęcia lokalnego (studnia z hydroforem). Śluza posiada również sygnalizację Świetlną pozwalającą załogom zbliżających się obiektów zorientować się w kolejności i stanie przygotowania do przyjęcia obiektu na Śluzie. Przy Śluzowaniu w górę: - dół wolny - Światło koloru zielonego, - góra zamknięta - Światło koloru czerwonego. Przy Śluzowaniu w dół - kolejność zapalania Świeł sygnalizacyjnych odwrotna.

<p>14. Kubatura</p> <p>Nie określa się.</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>Komory Śluzy ok. 2437 m².</p> <p>Długość Śluzy: 203,1 m</p> <p>Szerokość Śluzy: 12 m</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Śluzowanie statków - Śluza</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Śluzowanie statków - Śluza</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>Śluza I w Rędzinie utrzymała kształt i zasadę działania nadane jej w trakcie budowy w latach 1912 - 1917. Podczas II wojny Światowej Śluza nie uległa uszkodzeniu. Śluza została włączona do eksploatacji po wykonaniu prac porządkowych i rozminowaniu terenów wokół stopnia wodnego. W latach 70-tych XX w. zbudowano system centralnego sterowania Śluzami, który został umieszczony w budynku zbudowanym między Śluzami w pobliżu głów górnych. Prace remontowe prowadzone po II wojnie Światowej ograniczone były do Ścian komory i głów Śluzy, a także polegały na wymianie skorodowanych fragmentów konstrukcji we wrotach i zamknięciach kanałów obiegowych. Prace te nie spowodowały zmian w wyglądzie i zasadzie działania Śluzy i jej mechanizmów.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Śluza jest w dalszym ciągu eksploatowana zgodnie z jej pierwotnym przeznaczeniem. Stan zachowania zarówno Śluzy jak i obiektów z nią związanych - ogólnie dobry. Podlega stałemu nadzorowi i konserwacji.</p>	
		<p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>-Śluza I stanowi reprezentatywny przykład budownictwa wodnego początku XX wieku. Ze względu na jej wielkość i pierwotne znaczenie we Wrocławskim węźle wodnym, oraz niezwykle ciekawe rozwiązania techniczne stosowane w pobliskich budowlach wodnych, niezwykle malownicze położenie w krajobrazie - postuluje się zachowanie podczas remontów i przebudów niezmienionego kształtu i zasady działania mechanizmów oraz stosowanie oryginalnych materiałów budowlanych.</p> <p>-Remonty Śluzy i zabudowy towarzyszącej konsultować z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.</p> <p>-Śluzę objąć ochroną prawną - wpis do rejestru zabytków.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Dokumentacja techniczna Śluzu w: Archiwum ODGW; tamże dokumentacja niemiecka z lat: 1919-1942.

24. Uwagi różne

Patrz: Karty ewidencyjne: Stopień wodny "Rędzin" - Zespół.

25. Opracował: program komputerowy karty - Word for Windows - BSiDZT S. Januszewski

tekst

plany, rysunki

zdjęcia fotogr.

miejsce przechowywania negatywów Arciwum BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

- R. Bagiński, Budowle wodne, Szczecin 1962
- Monografia Odry, Studium zbiorowe, pod red. A. Grodka, M. Kiełczewskiej-Zaleskiej, A. Zierhoffera, Poznań 1948
- Schulte, Die Verbesserung der Schiffahrtsstraße und des Hochwasserabflusses bei Breslau, w: Zeitschrift für Bauwesen, 1924, nr 4-9.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Fotografie Śluzu w: Okręgowa Dyrekcja Gospodarki Wodnej - Archiwum, ul. C. K. Norwida 34, Wrocław (wykonywane w latach 1917-1993).

27. Załączniki

Nr 1 - dokończenie opisu rubryki 12

1. Miejscowość WROCLAW-RĘDZIN	2. Obiekt STOPIEŃ WODNY "RĘDZIN" ŚLUZA I	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c. d. opisu rubryki 12 oraz sytuacja - verte.
----------------------------------	--	---

dokończenie opisu rubryki 12

W 1917 r., 25 października, nastąpiło uroczyste otwarcie i przekazanie do eksploatacji Śluzy I - jako jedyne ukończonego wówczas obiektu na stopniu wodnym w Rędzinie. Należy przypuszczać, że pełną eksploatację Śluzy rozpoczęto w roku 1918. Już wkrótce okazało się, że potrzeby żeglugi na Odrze przekraczają możliwości przepustowe Śluzy. Zaczęto rozważać możliwość budowy drugiej Śluzy. Podczas II wojny Światowej Śluza nie uległa uszkodzeniu. Zniszczenia powierzchni zabudowy sąsiadującej i dewastacja terenu w postaci transzei i rowów strzeleckich zostały szybko usunięte i Śluza została włączona do eksploatacji. Śluza w niezmienionym kształcie i zasadzie działania przetrwała do chwili obecnej, jedynie sposób sterowania napędami mechanizmów Śluzy został przebudowany w latach 70-tych na centralny.

Wkładkę założył:

Miejsce przechowywania negatywów:

BSiDZT S. Januszewski